



С Т А Н О В И Щ Е

за дисертация на тема:

ФАНТАЗИЯ, СКЛОННОСТ КЪМ ФАНТАЗИРАНЕ, СМИСЪЛ В ЖИВОТА И ЕМОЦИОНАЛНА РЕГУЛАЦИЯ ПРИ ЕКЗИСТЕНЦИАЛЕН ДИСТРЕС

Автор: Яна Руменова Петрова

докторант редовна форма на обучение

в СУ „Св.Климент Охридски“

за присъждане на образователна и научна степен “доктор”

Област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки,

Професионално направление: 3.2.Психология – Културна и

диференциална психология

Научен ръководител: проф.д.пс.н Ирина Зиновиева

1. Данни за дисертанта

Яна Петрова е от онези професионалисти, които убедително съчетават отлична теоретична подготовка и творчески път, подчинен на хуманната кауза да помагаш на другите. Автобиографията на докторантката респектира с обхвата и разнообразието на придобитите във времето образование и квалификации.

2. Данни за докторантурата

След прегледа на получената документация на Яна Петрова, докторант в редовна форма на обучение в СУ „Св.Климент Охридски“, Философски факултет, считам, че предложените за рецензиране документи са коректно изготвени. По процедурата не се констатира нарушения, съгласно

Нормативната база за придобиване на научни степени в Република България и в СУ“Св.Климент Охридски“.

Мога да направя недвусмисления извод, че при реализацията на процедурата по разработване и защита на дисертацията няма допуснати нарушения. Не се констатира данни за плагиатство. Дисертацията е оригинална научна разработка с несъмнен приложен принос.

3. Данни за дисертацията и автореферата.

Дисертационният труд на Яна Петрова компетентно презентира изследователско поле, в което широката контекстуална рамка на съвременния свят поставя нови проблеми пред психичното функциониране и приспособяване, провокирани от нарастващите изменения в средата на геополитическа и икономическа нестабилност.

Методологичната рамка на изследването се основава на системния подход, а посочените съдържателни измерения на дисертационния труд правят темата доминиращо значима за психологическата теория и практика.

Актуалността на проблематиката не подлежи на съмнение. Търсенето на работещи модели за изследване на разнородната структура на явлениято „фантазиране“ несъмнено изисква промяна на подходите към него от характеристика, свързана за абнормността в посока на търсене на онези компоненти на фантазията, които могат да се приемат за показател на обогатяващо психично функциониране.

От своя страна обвързването на фантазията с адаптацията на личността и предизвикателствата във вътрешната и външна среда, както и ролята ѝ в цялостния растеж на човека като мислещо, чувстващо и социално същество задава иновативен изследователски ракурс, реализиран успешно.

Дисертационният труд е с обем 249 страници и съдържа увод, три логически свързани глави, приноси, насоки за бъдещи

изследвания и приложения. Използваната литература включва 268 заглавия, от които 234 на английски и 34 на български език, адекватни на избраната проблематика. Включени са редица таблици, графики и диаграми. *В съдържателно отношение текстът е структуриран според изискванията за дисертационен труд, налице са елементите на отлично структурирано и изпълнено изследване, което е достатъчно представително като извадка и като подбор на инструментариум.*

Във Въведението Яна Петрова представя актуалността на проблема и научната му значимост. Направеният кратък обзор е тематично съответстващ на разглежданата проблематика. Авторката убедително доказва емоционалната си ангажираност с проблема и неговата значимост при търсенето на отговор за своеобразната роля на фантазията в конструирането на личен смисъл в преживяванията на живота, където за човека могат да се разкрият фундаменталните предпоставки на съществуването и мястото му в света.

Считам, че този комплексен подход е гаранция за достоверност на получените резултати. Смесовият акцент в съдържанието на дисертацията е поставен върху проблема за диференциацията между конструктивната природа на въображаемото и фантазирането, подменящо смисъла в преживяванията на екзистенциален дистрес. Оригиналният авторски подход интегрира акумулираните в различни области на психологическото знание идеи и се съсредоточава върху становището, че формите на фантазиране са свързани с осигуряване на стимулация, смислена активност и регулация на емоционалния опит. Авторката доказва, че фантазията предлага различна перспектива към действието на психологическите потребности и измерение на опита за възстановяване на присъствието на личен смисъл в живота.

Аналитичните разсъждения на Яна Петрова гравитират около разграничението между проявите на фантазиране, свързани с извличане на личен смисъл в екзистенциалния контекст от онези прояви, затрудняващи функционирането и задълбочаващи дистреса и свързани с усещането за самота, загуба на илюзии и отегчение.

Съдържанието на дисертационния труд е организирано в четири части. Първа глава представя теоретичен обзор на изследваните в разработката психологически конструкти. Разгледани са теоретични и емпирични подходи в изучаването на фантазията, склонността към фантазиране, смисъла в живота, екзистенциалния дистрес, стила на емоционална регулация и търсенето на усещания.

Считам, че теоретичната рамка на дисертационния труд правилно задава модела на изследването, завишавайки практическия му потенциал. Оценявам тази концептуализация като принос към психологическата практика.

Във втора глава са изведени изследователските цели, задачи и хипотези и се очертава моделът на емпиричното изследване. В този аспект фантазията се разглежда като смислов комплекс чрез качествени и количествени методи за анализ на данни.

Трета глава представя резултати от проведените пилотно качествено изследване и основно емпирично изследване. В пилотното изследване, посредством тематичен и съдържателен анализ на генерираните в полуструктурирано интервю отговори, са представени субективни значения, емоционални преживявания и мотиви за ангажиране с форми на въображението. За основното емпирично изследване е приложен обобщен психологически въпросник, който включва и допълнителна скала за оценка на фантазията, изградена на база на

установените съдържания в субективни преживявания на фантазиране. Представянето на резултатите от емпиричното изследване е организирано в четири раздела: отчитане на диференциращото влияние на демографски и социално-икономически показатели; описание на наблюдавани взаимовръзки между изследваните променливи; определяне на директните ефекти от множествени взаимодействия върху смисъла в живота и екзистенциалния дистрес; описание на влиянието на опосредстващите ефекти на стила на емоционална регулация върху връзките между фантазирането, смисъла в живота и състоянията на екзистенциален дистрес, както и на ефектите, опосредстващи връзката между фантазирането и екзистенциалния дистрес, с акцент върху медиаторите, свързани с търсене и наличие на смисъл в живота.

Цялостно, планирането на емпиричното изследване, провеждането му и анализите на получената информация, са свидетелство за отличната изследователска култура на докторанта и задълбочено, системно осмисляне на изследвания проблем.

В последната част на дисертацията са синтезирани основни резултати и са обсъдени насоки за бъдещи изследвания, представени са приносите и ограниченията на изследването.

Дисертационният труд притежава всички необходими за този тип научно изследване компоненти, които включват аргументирана мотивация за избор на темата, коректно формулирани цел, задачи и хипотези, отлично планирано, реализирано и обработено емпирично изследване и задълбочен анализ на получените данни. По отношение на качествените и количествените показатели на дисертационния труд считам, че докторантката е изпълнила и надхвърлила минималните национални изисквания по чл. 26, ал. 2 и 3 на ЗРАСРБ и съответно по

чл.24, ал. 1 на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените публикации са свързани с темата на дисертацията и демонстрират изследователска ерудиция. Авторефератът синтезирано и точно отразява съдържанието на научния труд.

4. Научни приноси

Като приемам приносите, формулирани от докторантката, намирам основание да акцентирам върху най-значимите:

1. Аналитично е систематизирано психологичното познание по темата за явленията фантазиране, екзистенциален дистрес, смисъл в живота и емоционална регулация при личността в зряла възраст.

2. Категориално и понятийно са прецизирани, идентифицирани и смислово организирани основните значения, преживявания и мотиви за фантазиране.

3. На основата на направения теоретичен обзор е създаден интегрален теоретичен модел, включващ динамично взаимодействие между склонността към фантазиране, конструирането на смисъл, емоционалната регулация и екзистенциалния дистрес.

4. За пръв път е реализирано мащабно изследване на явлениято „фантазиране“ в български социокултурен контекст. *Оценявам дизайна на емпиричното изследване като оптимален за целта и проверката на заложените допускания, а анализите като задълбочени, адекватни и отнесени към хипотезите.*

5. Емпиричният изследователски дизайн на посочените взаимовръзки е не само релевантен на теоретичната концептуализация, но и креативно изграден и задълбочено осмислен. В този аспект работата на Яна Петрова обогатява теоретико-методологичните и практико-

приложните научни разработки в областите не само на диференциалната и културната психология, а и в и извън рамките на клиничната популация;

6. Установените в емпиричното изследване закономерности имат несъмнен принос в различни направления на психологическата наука, психологическото консултиране и психотерапевтична практика и широка приложимост в различни области на психологическа дейност.

По отношение на езика и авторския стил на изложение считам, че текстът на дисертацията е понятийно адекватен, логично структуриран и лесно четивен. Убедена съм, че популяризирането му извън академичните среди би завишило психологическата образованост и компетентност на широк кръг специалисти.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Декларирам положителен вот относно научната и практико-приложна стойност и оригинален принос на дисертационния труд **„ФАНТАЗИЯ, СКЛОННОСТ КЪМ ФАНТАЗИРАНЕ, СМИСЪЛ В ЖИВОТА И ЕМОЦИОНАЛНА РЕГУЛАЦИЯ ПРИ ЕКЗИСТЕНЦИАЛЕН ДИСТРЕС“** и убедено ще гласувам ЗА за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на Яна Петрова в Професионално направление 3.2. Психология, Научна специалност Културна и диференциална психология.

28.03.2025 г.

Подпис:

Гр.В.Търново

/проф.д-р Велислава Чавдарова/

